

Marie-saken handler om behandlingen av en nå 30 år gammel kvinne med behov for særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester. Om bekymrede foreldres kamp for å bli hørt og akseptert som part i sin datters liv. Om det offentlige berøringsangst og ansvarsfraskiving. Om regelverk, hensyn og forhold som hindrer og står i veien for at allmennheten skal få innsikt i hvordan 13,5 milliarder kroner fra fellesskapets kasse forvaltes.

Om alle ansvarlige som, til tross for dokumentert uverdighet, notorisk og samkjørt unnlater å reagere normalt. Og mest av alt; om hvordan vi som velferdssamfunn tillater oss å behandle våre aller svakeste.

Heldigvis har Marie-saken også handlet om journalistikk som har sørget for menneskelig verdighet og rettferdighet, en brutal men nyttig politisk oppvåkning og en nødvendig administrativ opprydning.

[Denne linken](#) tar deg til Østlendingens introduksjonsvideoen som ble produsert senhøsten 2023.

En sak for offentligheten?

Tirsdag 15. august 2023 klokka 08:10 sendte Ingjerd Leganger på Koppang i Stor-Elvdal denne e-postmeldingen. Vi havnet midt i en akutt krise. Ingjerd datter, Marie (29), var blitt plassert hos en privat helseaktør i en avsidesliggende enebolig 15 mil fra hjemkommunen. Mor fortalte oss at

behandlingen datteren fikk var uverdig, at Marie bare ble dårligere og dårligere og at hun hadde gjort alt som sto i hennes makt for å hjelpe datteren. Ingjerd la ikke skjul på at vi, altså pressen, ble sett på som familiens aller siste utveg i kampen for datterens rettigheter og verdighet.

Det svært høye konfliktnivået eskalerte da foreldrene lyttet til datterens ønske og tok henne med hjem til Koppang mandag 28. august. Foreldrene forsto at dette kunne bli utfallet og var åpne for at vi kunne bli med for å dokumentere. Vi vurderte at vår tilstedeværelse kunne gjøre situasjonen «skarper», vi hadde heller ikke på det tidspunktet noen oversikt over omfanget av saken og satt på lite dokumentasjon. Vi visste også at mor hadde videoopptak som dokumenterte forholdene datteren levde under.

Marie, med et dokumentert 24/7 hjelpebehov til en pris av 27.500 kroner døgnet, ble nå ivaretatt av mor og far. Begge måtte slutte i sine jobber og konsentrerer seg fullt om datteren Maries behov.

Flere røde lamper blinket helt fra starten av. Privat helseaktør, særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester, personvern, foreldre som hadde klaget på vegne av sin datter til alle tenkelige instanser uten å nå fram og som i tillegg åpent ønsket å bruke pressen i sin kamp. Og det skulle bli enda flere røde blinkende lamper da vi fikk presentert Maries historie.

Vi var enige om aller først å lytte til mammas hele historie. Udokumentert og med få kritiske spørsmål. Målet var å finne sammenhenger og å forstå, gjennom en mamma, hvorfor krisesituasjonen hadde oppstått.

I starten brukte vi tid på å bygge tillit for å oppnå nødvendig trygghet og ærlighet i samtalen. Gjennom Østlendingens prisvinnende graveprosjekt «[Skoleskandalen i Stor-Elvdal](#)» fra året før, hadde vi allerede oppnådd en viss posisjon og tillit. Å lytte og ta hennes «frie forklaring» på alvor, er viktige stikkord.

Samtalene med Ingjerd ble svært sterke. En gripende og opprørende historie, men i et svært uoversiktlig juridisk og etisk minefelt og ikke kronologisk eller tematisert. I denne type saker kan vegen fra historie til publisering vise seg å være både lang og kronglete.

Vegen mot publisering

Først og fremst måtte mammas historie dokumenteres, fortellingen måtte vise seg å være sann. Disse sannhetene må videre være til å forstå og settes i riktig sammenheng. Årsakssammenhenger måtte vurderes og vi måtte stille spørsmål om tiltak og hendelser som på oss virket opprivende, kanskje likevel var nødvendige, fornuftige eller gjort i beste mening.

Ansvar for Maries helsetilbud, hersker det ingen tvil om. Regjeringen slår fast følgende om kommunale helse- og omsorgstjenester på regjeringen.no:

«Kommunene har ansvar for å sørge for gode og forsvarlige helse- og sosialtjenester til alle som trenger det, uavhengig av alder eller diagnose. Omsorgstjenester skal organiseres slik at den enkelte så langt som mulig kan leve og bo selvstendig og ha en aktiv og meningsfull tilværelse i fellesskap med andre. Tjenestene skal utformes i samråd med brukeren. Statsforvalteren fører tilsyn og kontroll med de kommunale tjenestene».

Enkelt og oversiktlig, men i Maries tilfelle svært komplisert. Hun var 29 år, hadde skiftet status fra samtykkekompetent til ikke samtykkekompetent, hadde tidlig fått oppnevnt verge, kommunen kjøpte tjenestene av en privat helseaktør og hun oppholdt seg i en annen kommune med «ukjent» fastlege. Om ikke dette skulle være nok; mamma, som er utdannet sykepleier, hadde en tapt arbeidsrettssak mot Stor-Elvdal kommune bak seg. Tilliten til systemet var liten og bitterheten stor.

Med dette bakteppet skulle vi innhente tilsvar på mammas historie. Hennes historie hadde vi fått godt nok dokumentert. Spørsmålet var da om vi hadde fått hele historien. Et av de største problemene var at foreldrene ikke var definert som part i datterens liv. De hadde begrenset innsyn- og klagerett i Maries anliggende.

Var det opplysninger i mammas historie som bevisst ble skjult for oss, opplysninger som kunne gi svar på behandlingen de fikk og kunne forklare krisesituasjonen?

Mor Ingjerd ga tidlig Stor-Elvdal kommune fullmakt til å uttale seg offentlig til oss om alle forhold i sakens anledning, uten at dette var til hjelp. Dog er en slik underskrift en god indikator på at kilden ikke har noe å skjule.

Vi fikk utelukkende to svar på de utallige spørsmålene vi stilte til alle sakens aktører:

«Vi kan ikke svare på enkeltsaker av personvern hensyn».

«Spørsmål knyttet til hvilke vurderinger som ligger bak vedtak som fattes, kan ikke deles med offentligheten uten at det medfører brudd på taushetsplikt».

Uker gikk og vi registrerte at Stor-Elvdal kommune ikke aksjonerte til tross for at Marie altså bodde hjemme på pikerommet. Dette måtte bety at kommunen i hvert fall ikke så på foreldrene som skadelige for Marie. I teorien kunne vi jo blitt forledet av mor selv om vårt inntrykk av foreldrene og hjemmet var solid. Vi hadde møtt en faglig kompetent mor uten problemer med å dokumentere det hun fortalte og hadde vært gjennom.

Marie var for dårlig til å møte oss og selvsagt ble dette også et stort etisk dilemma. Mor var helt klar på at hun selv ville stå fram med fullt navn, med det ville datterens identitet også bli offentlig. Hvem som kunne gi oss samtykke til slik offentliggjøring, var ikke åpenbart, heller ikke tillatelse til bruk av bilder av Marie og offentliggjøring av hennes personlige opplysninger.

Om vedkommende er samtykkekompetent eller ikke, er av betydning. Marie var ikke samtykkekompetent på tidspunktet, det betyr at de pårørende har større påvirkning på disse forholdene. Vergens myndighet blir svekket.

Vi valgte videre å anonymisere den private helseaktøren, dette fordi det overordnede ansvaret for Maries helse ligger hos kommunen. Det er kommunens ansvar å påse at de private helseaktørene leverer som avtalt. Ingen av de ansvarlige, verken kommune, statsforvalter eller verge har antydning noen form for tvil eller kritikk av de forholdene Marie levde under. Snarere tvert imot har det blitt gjentatt at dette har vært godt nok.

Til slutt satt vi igjen med to spørsmål. Kan vi tro på kilden og historien og hadde vi en aktverdig grunn til å publisere Maries historie. Svaret var ja på begge spørsmålene og 19. september 2023 publiserte Østlendingen [den første artikkelen](#).

Om bakgrunnen, arbeidet og metodene

Østlendingen har lenge vært kjent med at det har vært betydelig misnøye mellom politikerne og særlig sektorledernivået i kommuneadministrasjonen i Stor-Elvdal. Dette kom tydelig fram under arbeidet med «Skoleskandalen i Stor-Elvdal». De vonde mobbesakene vi hadde jobbet med fra høsten 2022, endte med kommunedirektørens avgang og politisk opprør der blant annet varaordføreren valgte å trekke seg fra politikken.

At journalistikken engasjerte og utgjorde en forskjell, var valgresultatet høsten 2023 en god indikator på; styringspartiet Senterpartiet mistet tre av fire stemmer.

Erfaringene vi hadde fått etter å ha fulgt Stor-Elvdal, mer eller mindre tett i et år, gjorde arbeidet med Marie-sakene enklere. Vi hadde allerede et tett og omfattende nettverk av ulike kilder som hadde stor tillit til oss og som satt på avgjørende kunnskap om lokale forhold, maktstrukturer og sammenhenger.

Opplevelser vi hadde hatt med både kommuneadministrasjonen og de folkevalgte, gjorde også sitt til at det var enklere å tro på det som i utgangspunktet virker helt utrolig. Altså slik som Maries historie.

Det ble tidlig klart for oss at potensialet i Maries historie var stort og at saken kunne få omfattende konsekvenser. Til tross for at vi jobber i en lokalavis med begrensede ressurser, bestemte redaksjonsledelsen seg for å satse. Kompleksiteten og påkjenningene med de mange sterke menneskelige aspektene, førte til at vi valgte å sette to personer til å jobbe med Marie-saken. Det skulle bli nærmest på full tid i fire måneder.

Arbeidsfordelingen falt naturlig. Gunnar Østmoe tok seg av journalistikken med klassisk gravejournalistikk, rekkefølge og strategi, Tor Bergebakken tok ansvaret for illustrasjoner, plattformvalg og presentasjon.

Ute i felt kunne den ene en utelukkende ha fullt fokus på historiene og de mange detaljene som ble fortalt, mens den andre sikret lyd, bilder og annen nødvendig dokumentasjon.

Men sjøl om arbeidsoppgavene er klart definerte, er det mange og store fordeler å hente med et samspill. To hoder tenker ganske enkelt bedre enn ett. Til og fra Koppang fra Elverum tar det til sammen tre timer i bil. Og det ble mange turer. Diskusjonene Tor og jeg hadde disse timene, mener jeg var helt avgjørende for resultatet. Diskusjoner og forberedelser på tur til, debrifing, prioriteringer og videre strategi på vei hjem.

I vanskelige konfrontasjoner med ansvarlige, som etter hvert blir nødvendig i slike saker, er det også veldig mye trygghet å være to med hver sine klart definerte roller og oppgaver.

I perioder med intens graving i dokumenter i et så omfattende og spredt sakskompleks, er det en fare for å «glemme» sakens kjerne og bruke tid på uvesentligheter. Fordi vi var to, hadde vi mange og gode samtaler både om at saken i all hovedsak faktisk handler om mennesket Marie og hennes kamp for en verdig behandling og nyttige diskusjoner om hvordan sortere de ulike temaene.

Mors personlige historie var en ting. I kjølvannet dukket det, den offentlige pengebruken, innholdet og oppfølgingen av Maries helsetilbud, rettigheter, andre med avgjørende roller og funksjoner, de folkevalgtes reaksjoner og samfunnets forventninger var noe annet.

Systematisering og klare mål for hva du leter etter, er en forutsetning for effektiv graving.

Som i alle saker var det i vår sak viktig å gjøre en vurdering av kilden. Vi møtte en mor i akutt krise, hun hadde inngående kunnskap om datterens liv og klare oppfatninger om årsaker og hvordan alt hang sammen. Diagnoser, epikriser, behandlingstilbud, tvang og ikke tvang. Lover, regler, saksganger og rettigheter.

Det er nyttig å være klar over at avgjørende opplysninger for oss, kan være en så stor selvfølge for kilden at de bagatelliseres eller utelates helt. Dokumentasjon på forhold som for kilden oppleves som en selvfølgelig sannhet, kan være helt avgjørende i forhold til å publisere.

Arbeidet blir enklere dersom kilden er godt innforstått med og forstår disse forholdene.

Et godt eksempel er vår streben etter å få dokumentert mest mulig om behandlingen Marie fikk. Hvor mangelfull var den egentlig og var den virkelig uforsvarlig? Vi hadde de opprivende videobildene som fortalte sitt og som mor naturligvis mente var bevis godt nok. I tillegg fortalte hun om sjokkerende episoder, samtaler og holdninger hun hadde møtt både blant ansatte og i ledelsen hos den private helseaktøren. Hun fortalte om en total mangel på engasjement og kontroll fra kommunen og vergens side. Og om en statsforvalter som overså.

I sum både rystende og troverdig, men likevel bare sett fra den ene parts side.

Nærmest ved en tilfeldighet kom vi over et referat fra statusmøte om Marie som var avholdt 24. august i 2023, altså fire dager før Marie ikke orket mer og forlot behandlingsstedet. I referatet står det at Marie de siste fem ukene har oppholdt seg i en bil og at hun ikke vil bruke dusjen, men vaske håret i en bekk. Dette ble karakterisert som «nye utfordringer» i behandlingen av Marie.

– Dere ser vel på videoen at hun ligger i kassebilen og det var jo derfor jeg tok bilder av bekket og av badet og rommet hennes som ikke ser ut. Det var på grunn av disse opplysningene at vi tok turen på nytt for å se hvordan Marie virkelig hadde det.

Ja. Vi hadde sett videoene. Men ikke dokumentasjonen på at alle som hadde ansvaret for Marie anså dette utelukkende som en «utfordring» og faktisk var fullt klar over forholdene. For mor var dokumentasjonen en allerede selvfølgelig sannhet, for oss ny og helt avgjørende. Sjokkerende til og med, i all sin enkelhet.

Hvordan presentere en slik sak? Vi satt med timer med lydfiler, bunker av dokumenter bilder og videoer av mor i ulike situasjoner. I vårt første møte med Ingjerd viste hun oss mange bilder og videoer hun har tatt av Marie og hennes boforhold. Hun filmet selv vegen ned til bekket der datteren vasket håret, en video som viser boforhold med søppel og en rennende do og en video fra en kjøretur med en helt apatisk datter som sitter med hodet bøyd i baksetet.

Slik opplevde moren det og slik så det ut.

I den første saken om Marie valgte vi å legge ut to av disse videoene uredigert. De er bare teksten. Ved ikke å redigere, fremstår videoene som mer ekte og tro. Fri for tillagte elementer som forteller oss hvordan vi skal føle og forstå det vi ser. Det krever en egeninnsats å forstå og oppleves derfor sterkere. Blikket til en mor rett i kamera (seeren), med litt bevegelse, understreker dramatikken/anklagen.

I videoen «Dette er historien om Marie», er det derimot brukt en mengde virkemidler for å fange seeren inn i historien. Vi starter med bildet av en «normal» jente og avslutter med bildet av samme jenta liggende i en varebil, skitten og ustelt. Det viser tid som er gått. Videoen er en blanding av stillbilder, video fra mor, musikk og korte nøytrale faktatekster. Motsetningene i disse forsterker inntrykket ovenfor seeren. Forsterker avstanden mellom det nære og menneskelige og det vi oppfatter som samfunnet/staten, formynderiet som et vesen adskilt fra oss.

Turbulent høst og midlertidig julefred

Før publisering av første sak, mors historie, var vi godt i gang med å grave i flere andre temaer og problemstillinger. Pengebruken og anskaffelsesprosessen, vergens rolle, fastlege, kommuneoverlege, statsforvalter med fylkeslegen og vergemålsavdelingen. Helsetilsynets rolle, pasientombud og helselovgivning. Pårørendes rettigheter og folkevalgtes muligheter for å utføre sin rolle på vegne av sine innbyggere.

De første dagene etter første publisering konsentrerte vi journalistikken rundt reaksjoner. Dette for å forankre problemstillingene og skape engasjement. [Lokalpolitikere ble konfrontert](#) og fylkeslegen ble kontaktet med [spørsmål om mulig etterspill](#).

Vi stilte tidlig spørsmål rundt anskaffelsesprosessen da den private helseaktøren ble valgt. På spørsmål både fra oss og fra politikerne i åpne møter, svarte kommunens administrasjon at alt var blitt gjort «etter boka». Etter hvert fikk vi dokumentert at slik var det ikke. [Artikkelen om anskaffelsen](#) ble publisert 2. november.

Etter å ha gransket postlister for å finne mulige spor etter avtaler inngått mellom den private helseaktøren og Stor-Elvdal kommune, dukket det opp en kontrakt som viste kostnadene. Kontrakten var lagt i den offentlige postlista ved en feil, men viste at behandlingen kostet skattebetalerne rundt ti millioner kroner i året. Det ble også en problemstilling at helsetjenestene ikke ble brukt, Marie var jo hjemme. Når tjenesten ikke blir brukt, faller den statlige kompensasjonen bort. [Kampen om millionene](#) ble publisert 14. november.

Vi fattet også interesse for vergens rolle i saken. Hva var egentlig oppgavene hans, hvordan utøvet han sine myndighet og hvordan sørget han for Maries rettigheter? Hadde han oversikt over Maries behov og i hvilken grad var han engasjert? Disse forholdene ble forsøkt belyst i artikkelen om mannen som til sammen har [112 ulike vergemål](#).

Høsten og vinteren går uten at noe skjer i saken. Marie bor på pikerommet, kommunen har fortsatt avtale med den private helseaktøren. Alt syntes fastlåst. Samfunnsutvikler og rådgiver innen helse, Harald Odde, tar kontakt og ønsker å hjelpe familien. I begynnelsen av desember publiserer vi hans krasse utfall mot behandlingen familien Leganger får. Hovedbudskapet til kommuneadministrasjonen er at [nå må det handle om Maries beste](#).

Etter initiativ fra familiens talsmann ble de ulike aktørene i saken innkalt til møte hos daværende kommunedirektør 19. desember. Da hadde det gått nesten fire måneder uten noen framdrift. Ifølge møtereferatet ble det bestemt at avtalen med den private helseaktøren skulle avvikles så snart som mulig. Videre åpnet også kommunen muligheter for å gi omsorgslønn til de pårørende og eventuell avlastning i hjemmet fram til et tilbud er på plass. Søknad om omsorgslønn ble sendt 21. desember og [nytt tilbud til Marie skulle anskaffes](#).

Det skulle vise seg at søknaden om omsorgslønn likevel ikke var enkel. Ikke de pårørendes deltakelse i valg av Maries framtidige helsetilbud heller. Etter å ha fått framlagt en rekke dokumenter i omsorgslønn-saken kunne Østlendingen publisere sakene [«Lønn som fortjent»](#) og [«Sentrale opplysninger er unnlatt»](#) i november 2024. Saken er anket og ligger til behandling hos Statsforvalteren i Innlandet.

Bare en enkeltsak?

Marie-saken skapte sterke reaksjoner. Først over behandlingen Marie var blitt utsatt for og etter hvert på kommunens manglende handlingskraft etter at Marie var kommet hjem. Saken ble tema både i formannskap og kommunestyre, både i lukkede og åpne møter. Diskusjonene og utfallene på sosiale medier var skarpe. Dagene, ukene og månedene gikk uten at noe skjedde.

Alle de med ansvar for Marie svarte jevnt og trutt med at dette var en enkeltsak som ikke hørte hjemme i offentligheten. Det ble gjerne lagt til at saken var kompleks og hadde «flere sider» og «alt står ikke i Østlendingen». Det siste et effektivt virkemiddel for å hindre en viktig debatt. Det skapes et inntrykk av at det finnes årsaker til uføret og skremmer opinionen fra å stille det viktige spørsmålet; hva vi kan godta av behandling av våre svakeste, hva er godt nok?

Vi forsøkte hele veien å holde fokus på Marie. Vi fikk dokumentert at kommuneoverlegen, etter hjemmebesøk, gikk god for foreldrenes omsorgskompetanse og at det ikke var nødvendig med nye utredninger av Marie. Han slo også fast at det måtte gjøres avtale med ny helsetilbyder fordi tilliten til den opprinnelige var brutt.

Om det var kommuneoverlegens rapport, eller at familien fikk en faglig kompetent talsmann, som var årsaken til at kommunen til slutt reagerte og snudde, vet vi ikke. Men fakta er at talsmannen, Harald Odde, tok tak i saken og valgte til slutt å uttale seg til Østlendingen om hva han så og opplevde.

Han satte Maries situasjon først og snakket åpent om tilbudet den private helseaktøren faktisk hadde tatt ti millioner kroner i året for. Han kom i tillegg med skarp og presis kritikk mot dem som satt med ansvaret og satte ord på den situasjonen foreldrene sto i.

En slik stemme er viktig. Påstander fra kompetente personer utenfra, gjør det mer legitimt og langt enklere å konfrontere og å avkreve svar fra de ansvarlige. I tillegg legges det ytterligere press for endringer.

Konsekvensene

Den tidligere nevnte konflikten mellom de folkevalgte og kommunens administrative ledelse, blusset opp i kjølvannet av Marie-saken. I februar ba Arbeidsmiljøutvalget ordfører og kommunedirektør ta tak i situasjonen da utvalget faktisk mente at de folkevalgtes oppførsel er en fare for arbeidsmiljøet. Et resultat av uttalelser som politikere hadde kommet til oss med i forbindelse med behandlingen av Marie og hennes familie med påfølgende opphetede debatter på sosiale medier.

Maries mareritt

Samtidig opplevde kommuneadministrasjonen en storm av varsler mot seg. Til sammen kom det åtte varsler på kommunedirektøren eller på personer i hans ledergruppe. Advokat Erling Grimstad ble satt til å granske varslene.

Kommunestyret satte så ned et ad hock-utvalg med mandat om å bedre samarbeidsklimaet med administrasjonen.

I april kom meldingen om at kommunedirektøren sa opp etter under et år i stillingen.

I budsjettet for 2025 er det lagt inn en million kroner til en gjennomgang av administrasjonen i Stor-Elvdal. Det er liten tvil om at det i vedtaket ligger store forventninger om en omorganisering av ledelsen av kommunen.

Flere av disse handlingene og reaksjonene kommer sannsynligvis som et resultat av et lokalsamfunn der media i realiteten har vært fraværende over tid. Der kunnskap om offentlig kommunikasjon og mediehandling er minimal og konflikthåndtering nærmest ukjent. Men disse forholdene kan ikke vektlegges eller være formildende i spørsmålet om å publisere dokumentert kritikk mot de med ansvar.

26. mai fikk Marie et nytt behandlingssted og i følge mor blir hun stadig bedre og er nå på god veg til å få en meningsfull hverdag. Sjølsagt er dette den aller viktigste konsekvensen av vår journalistikk.

Vi har endret på forhold som for oss alle framstår som uverdige, men som faktisk ble forsvart, akseptert og framstilt som godt nok av dem vi har satt til å ta vare på våre svakeste.

Vi mener Marie-saken er midt i kjernen av pressens samfunnsrolle og særlig er Vær Varsom-plakatens 1.5 relevant:

Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre.

Linker til Østlendingen-artiklene det er vist til i rapporten:

[Maries Mareritt.](#)

[Lokalpolitikere ble konfrontert](#)

[Fylkeslegen og etterspill](#)

[Om anskaffelsen](#)

[Kampen om millionene](#)

[112 ulike vergemål](#)

[Nå må det handle om Maries beste](#)

[Nytt tilbud til Marie skulle anskaffes](#)

[«Lønn som fortjent»](#)

[«Sentrale opplysninger er unnlatt»](#)

[«Skoleskandalen i Stor-Elvdal»](#)